

Till Social- och hälsovårdsministeriet

ÄRENDE

Utlåtande om slutrapporten kring reformen av handikapplagstiftningen.

UTLÅTANDET UPPGJORT AV

Förbundet De Utvecklingsstördas Väl (FDUV)

FÖR YTTERLIGARE INFORMATION

Annette Tallberg
040 674 72 47
annette.tallberg@fduv.fi

Lisbeth Hemgård
040 526 43 69
lisbeth.hemgard@fduv.fi

UTLÅTANDE

Funktionshinderlagen är en helhet

Funktionshinderlagen är en helhet. Om någon av de föreslagna subjektiva tjänsterna begränsas leder det till att lagen inte tryggar nödvändiga tjänster för personer med utvecklingsstörning. Tjänsterna i förslaget är grundförutsättningar för att Lagen om specialomsorger ska kunna upphävas. Vidare förutsätter lagförslaget att en språkkonsekvensbedömning görs och att bestämmelserna om det svenska språket stärks.

Förutom detta utlåtande har vi besvarat ministeriets webropolenkät där vi bland annat redogör för varför lagen måste förverkligas som en helhet.

En ny lag behövs

Sammanläggningen av handikappservicelagstiftningen och lagen om specialomsorger har varit en lång och utdragen process. Sammanläggningen behövs, särskilt för att lagen om

specialomsorger är föråldrad och för att den inte motsvarar de behov som personer med utvecklingsstörning har idag. Alla handikappgruppers behov tillgodoses inte heller via den nuvarande handikappservicelagen som till vissa delar är diskriminerande.

Personer med utvecklingsstörning ska ha rätt till personligt stöd

Personer med utvecklingsstörning är ingen homogen grupp utan en heterogen grupp vars stödbehov kan variera mycket. Det centrala är dock att personer med utvecklingsstörning har någon form av svårigheter i inlärningen och i förmågan att förstå sammanhang. En del har behov av ett omfattande kontinuerligt stöd och andra ett mycket mindre behov av stöd, som ändå är helt nödvändigt. Det är viktigt att poängtera att det personliga stödet är oundgängligt för personer med utvecklingsstörning.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Regeringsprogrammet förutsätter en förstärkning av mänskliga rättigheter. Finlands riksdag antog i mars 2015 FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, men har ännu inte ratificerat den. Om arbetsgruppens förslag godkänns i sin helhet betyder det att konventionen kan godkännas i praktiken. Om lagförslaget inte godkänns kan det ha konsekvenser för ratificeringen.

Funktionshinderlagen en viktig del av reformen av sociallagstiftningen

Förnyelsen av sociallagstiftningen har stor betydelse också för den övriga lagstiftningen både då det gäller allmän lagstiftning och speciallagstiftning. Lagarna utgör en helhet som har betydelse för hur tjänsterna utformas. Om reformen inte förverkligas i sin helhet kan det innebära att personer med utvecklingsstörning i framtiden saknar en del av det stöd de får i dag. Lagarna stöder varandra och bildar tillsammans en heltäckande palett av service. Lagförslaget garanterar nödvändiga tjänster för att personer med funktionsnedsättning ska kunna klara sig i vardagen.

Tjänster ska motsvara behov

Ett av huvudmålen i regeringsprogrammet är brukarorientering. För att kunna förverkliga detta betonas tidigt stöd, ett förebyggande arbetssätt och betydelsen av effektiva servicekedjor som sträcker sig över förvaltningsgränser samt möjligheten att fatta egna beslut.

Såväl den nya socialvårdslagen som det nya lagförslaget utgår från att brukaren måste få de tjänster han eller hon behöver. Tjänsterna är ändamålsenliga endast om de motsvarar de

individuella behov brukaren har. Den nuvarande handikapplagstiftningen och servicesystemet är fortfarande väldigt organisationsstyrkt. Detta har lett till dyra paketlösningar som inte motsvarar individens behov och som i längden är kostsamma för kommunerna.

Tjänsterna i speciallagen är inte nya

Genom speciallagen förverkligas jämlikhet inte bara med avseende på det omgivande samhället utan också mellan personer med olika funktionsnedsättningar. Tjänsterna i lagförslaget är inte nya, utan har tidigare förverkligats under andra benämningar och som delar av olika servicehelheter.

Tjänsten handledning och träning (fi: ohjaus ja valmennus) är en kritisk tjänst som bör förverkligas för att Lagen om specialomsorger om utvecklingsstörda ska kunna upphävas. Även om en del tjänster (ex. punktskrift, boendeträning, kommunikationsträning) varit anslagsbundna har de i praktiken beviljats. Därtill ger denna typ av träning betydande inbesparingar på lång sikt. Ett exempel är också anpassningsträning då personen under en begränsad tid får lära sig att använda kollektivtrafik istället för att förlita sig på färdtjänst resten av livet.

Det verkliga värdet av förebyggande tjänster svårt att uppskatta

I regeringsprogrammet betonas betydelsen av förebyggande tjänster. Det har varit utgångspunkten under hela reformen av funktionshinderlagstiftningen. Förutom att tjänster enligt behov möjliggör att valfrihet och självbestämmande förverkligas är de också ekonomiskt mer fördelaktiga. Kostnadseffekterna av tjänster enligt behov har konstaterats vara negativa på längre sikt.

Det är ytterst kortsiktigt att endast räkna med de direkta kostnader som uppstår. Förebyggande effekter syns ofta först på längre sikt. Om man inte satsar på tjänsterna i tid ökar stödbehovet och därmed också kostnaderna. Exempel på detta är bl.a. handledning och träning samt korttidsvård.

Exempelvis kan handledning och träning behövas under brytningskedan också i rikliga mängder vilket kan innebära kostnadsökningar på kort sikt. Men då personen omfattar nya färdigheter och möjligheterna att agera mera självständigt ökar, så minskar behovet av hjälp och stöd, vilket i sin tur leder till kostnadsbesparingar. Korttidsvården garanterar å ena sidan att anhöriga som sköter om en person med funktionsnedsättning orkar sköta sitt uppdrag utan att utmattas, å andra sidan att den funktionshindrade personen utvecklas då han eller hon gradvis får träna på att bli självständig.

Tjänster garanterar ett människovärdigt liv

Förutom att tala om de ekonomiska effekterna av tjänster bör man beakta det mänskliga lidande som avsaknad av tjänster kan leda till. Tjänsterna i lagförslaget garanterar personer med funktionsnedsättning ett människovärdigt liv.

Avslutningsvis behöver personer med utvecklingsstörning stöd för att på riktigt kunna formulera sitt stödbehov och påverka serviceprocessen. Personen måste få information om alternativa stödformer på ett sätt som han eller hon förstår. Detta inbegriper rådgivning på personens modersmål (svenska eller finska), alternativ och kompletterande kommunikation samt stöd i att fatta beslut. Det är av största vikt att behovet av stöd utreds individuellt och att personens delaktighet och påverkansmöjlighet under hela serviceprocessen garanteras.

Helsingfors, 19 juni 2015

Wivan Nygård-Fagerudd
styrelseordförande

Lisbeth Hemgård
verksamhetsledare